

Hanuca - sărbătoarea luminii, triumful continuității

Getta Neumann

Ce sărbătorim de Hanuca?

Macabeii, eroicii conducători ai micii armate rebele a israeliților asupriți, înving pe Antiochus Epiphanes IV, ticălosul rege grec al Imperiului Seleucid, care, în anul 167 î.e.n., luase măsuri nemiloase care interziceau practicarea cultului iudaic și îi constrâneau pe evrei să adopte obiceiuri păgâne. Statuia lui Zeus trona în templul sfânt din Ierusalim! Dominația seleucidă este înfrântă de preotul Matitياهو Hașmoneul și vajnicii săi fii, templul purificat, iudaismul salvat. Povestea se înscrie perfect în modelul conflictelor coloniale: o putere cotropitoare vrea să zdrobească modul de viață și cultura unei națiuni învinse care reușește să stăvilească agresiunea. Aceasta e versiunea din copilăria mea despre Hanuca. Este versiunea propusă de sioniștii de la începutul secolului al XX-lea, care a servit ca mit fondator al creării statului Israel.

Istoricii nu sunt de acord cu narativul de mai sus. În secolul al II-lea î.e.n., cultura greacă este un excelent produs de export, de mare succes. Mulți evrei adoptă obiceiurile și valorile ocupanților, fie din oportunism, fie din comoditate, fie din simpatie pentru gândirea greacă. Evreii tradiționaliști se răzvrătesc împotriva celor elenizați, porniți pe calea asimilării. Este un război civil, de factură religioasă și culturală, în care conservatorii câștigă în fața reformiștilor. Sărbătorim, așadar, victoria celor fideli tradiției, cărora poporul evreu le datorează supraviețuirea identitară.

Rabinii nu se simțeau în largul lor să celebreze o victorie militară, de o fi fost asupra păgânilor ori asupra fraților care cochetau cu asimilarea. Pentru ei, intervenția divină dobândește importanță și eclipsează luptele armate. Pentru a purifica templul, flăcările din candelabrul minorei trebuiau să ardă timp de opt zile, dar, în momentul eliberării, uleiul din ulcior era suficient doar pentru o singură zi. Minunea se săvârși: flăcările nu s-au stins! În lipsă de minuni mai mari, ne mulțumim și cu una, unică și mărunță și, în amintirea ei, aprindem în prima zi o lumânare, iar în zilele următoare câte una în plus, pentru ca în ultima zi să jubilăm în fața candelabrului cu opt lumânări aprinse.

Care ar fi situația, dacă am transpune diferendul în vremurile noastre? Eroii Macabei ar fi astăzi bărboșii și perciunații, „fundamentații”, iar elenizații ar fi reformiști ca mine, păstrând riturile la modul *light*, cu deschidere spre cultura din jur, interferând cu ea. Morala sărbătorii ne spune că fără platoșa rânduielilor religioase, a interdicțiilor și obligațiilor, contururile identității se estompează. Ne paște asimilarea. Supraviețuirea devine dificilă.

Istoricul Simon Schama introduce filmul documentar „The Story of the Jews” printr-o succesiune de portrete: vedem tineri și bătrâni, albi și de culoare, cu kipa și în bikini, îmbrăcați hippy și cu cravată, vorbind ebraică, engleză, idiș, germană, românește, etc., în toate colțurile lumii. Toți se consideră evrei. Ce au în comun? O poveste care începuse acum mii de ani, ne spune Schama. O poveste, presărată de clipe de seninătate și perioade de suferință, care ne demarcează și ne subliniază afinitățile. O poveste care ne leagă, prin care devenim o comunitate. Avem același destin. De aceea suntem mândri, când spiritul evreiesc produce realizări admirabile. De aceea ne cutremurăm, când, oricât de departe ar fi de noi, antisemiți sau/și antisioniști se înverșunează împotriva noastră. De aceea ne cutremurăm și ne rușinăm, când evrei, undeva, cândva, se comportă în mod reprobabil.

Continuăm să existăm, pentru că depănăm povestea noastră mai departe și aprindem lumânările și mâncăm bucatele tradiționale, cu gândul la cei mulți care fac, din același impuls, aceleași gesturi. Rabinul Adin Steinsaltz, numit de revista *Time* a "once-in-a-millennium scholar" (un erudit cum există o dată la o mie de ani) e citat de ziarista Abigail Pogrebin în revista *Forward*: „Talmudul spune că dacă toate sărbătorile ar fi să dispară, Hanuca ar rămâne. Pentru că, în primul rând, mesajul sărbătorii nu este miracolul, nici războiul; este capacitatea noastră de a rămâne ceea ce suntem. Sunt întâmplări de acum aproape 2300 de ani și noi totuși continuăm... Asta comemorăm noi de Hanuca: faptul că și acum existăm.”